

MOG

Memories of
the Occupation
in Greece

Freie Universität Berlin
Center für Digitale Systeme (CeDiS)

Υλικό για τον τύπο:

Επιλεγμένα παραθέματα από τη συνέντευξη με τον Αργύρη Σφουντούρη
Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στις 22 Σεπτεμβρίου 2016, στην Αθήνα, από τον Δρ. Ιάσονα Χανδρινό

Τα γεγονότα της σφαγής του Διστόμου:

: Είμαι, όπως είπατε, επιζώντας της σφαγής του Διστόμου. Επιζήσανε οι τρεις μεγαλύτερες αδερφές μου και 'γω, και οι γονείς δυστυχώς σκοτώθηκαν και οι δυο. Και όχι μόνο αυτό, κάηκε και το πατρικό σπίτι, μείναμε δηλαδή εκείνο το βράδυ στο δρόμο και πήγαμε μετά στο σπίτι της γιαγιάς μας και του παππού μας, στους γονείς της μάνας μας, που ήτανε σχεδόν στην άλλη άκρη του χωριού και αυτή η περιοχή ευτυχώς είχε διασωθεί σχεδόν ολόκληρη, εκτός από μερικούς που τους πυροβόλησαν απ' το λόφο το Κούκο από πάνω που είχανε βάλει φυλάκια, κατά τη διάρκεια της ημέρας, όχι την ώρα της σφαγής. Ε, δε πήγανε οι στρατιώτες να εκτελέσουν εκεί, η σφαγή έγινε κυρίως στην κάτω πλατεία που ήταν το πατρικό μου και απ' την άλλη πλευρά στο λόφο, που κατοικούσαν πάρα πολλοί Σφουντούρηδες. Και έτσι έχει συνολικά 34 Σφουντούρηδες. Νεκρούς. Γυναίκες, άντρες, παιδιά, δυο ξαδέρφια μου που έχω και το ίδιο όνομα, γιατί ήτανε οι παππούδες μας Αργύρηδες Σφουντούρηδες και οι δυο και ο ένας τεσσάρων σαν κι εμένα ο άλλος εφτά, δηλαδή δεν είναι φυσικό σε εισαγωγικά ότι ε, επέζησα εγώ. Ήταν τελείως **τυχαίο** ότι επιζήσαμε οι αδερφές μου και 'γω, γιατί θα μπορούσαμε κάλλιστα να είχαμε εκτελεστεί, τη στιγμή που όταν ακόμα οι Γερμανοί δεν είχαν φύγει, ανοίξαμε την αυλόπορτα για να βγούμε, αφού καιγόταν το σπίτι, και δε βρήκαμε το πατέρα μας στο κήπο ή κάπου κάτω_. Γιατί φεύγοντας να κατέβει κάτω, όταν ήρθανε για να βάλουν φωτιά στο σπίτι, μας είπε να καθίσουμε ήσυχοι και μεις υποθέσαμε ότι θα ξαναγύριζε ο πατέρας μου. Αλλά δε γύρισε, το σπίτι καιγόταν, ανεβαίνουν οι καπνοί, βγήκαμε 'μεις και αφού φωνάξαμε στον κήπο και δεν τον βρήκαμε, ανοίξαμε την πόρτα και ευτυχώς εκείνη τη στιγμή ήτανε κάποιος μπροστά στο σπίτι, που μας λυπήθηκε και μας έκανε νόημα. Πέταξε στη μεγάλη μου αδερφή που ήταν μπροστά μπροστά πετραδάκια να κρυφτούμε και πήγαμε όλοι πίσω απ' την αυλόπορτα, που στη μέση ήτανε τσίγκοι και τα κάγκελα ήταν απ' τη μέση και πάνω, και έτσι εμείς δεν φαινόμεσταν. Κρυφθήκαμε εκεί ώσπου ακούγαμε τα φορητά που φεύγανε. Και όταν έμεινε στη κυριολεξία νεκρική σιγή στο χωριό, τότε ξανανοίξαμε και βγήκαμε να πάμε στη γιαγιά μας και στον παππού μας. Και στο δρόμο, λίγα μέτρα απ' το σπίτι, εκεί που ήταν παλιά μια βρύση στην κάτω πλατεία, είδαμε το πατέρα μας ξαπλωμένο. Εγώ θέλησα να τρέξω να πάω κοντά του αλλά οι αδερφές μου με τράβηξαν πίσω, φαίνεται κατάλαβαν ότι ήτανε νεκρός, εγώ δεν είχα συνειδητοποιήσει τι γινόταν. Είδα βέβαια, είχε ένα κόκκινο λεκέ στο κρόταφο, γιατί του είχαν_, τον είχαν πυροβολήσει. (---) Αυτές είναι οι σχέσεις μου με εκείνη την ημέρα. Έχω βέβαια και πολλές άλλες εικόνες, αναμνήσεις από 'κείνη την ημέρα αλλά αυτό ήτανε το τελείως προσωπικό, πως συνειδητοποίησα ότι σκοτώθηκε ο πατέρας μου. Η μητέρα μου έλειπε όλη την ημέρα, είχε φύγει πρωί πρωί με ένα ζευγάρι, απέναντι από μας μένανε, που είχαμε πολύ φιλικές σχέσεις. Πηγαίνανε ταχτικά στη Λιβαδειά, για επαγγελματικούς λόγους, η μάνα μου να κάνει ψώνια για το μαγαζί του πατέρα μου και να πουλήσει κι όλας, γιατί_. Πολλοί εκείνη την εποχή πληρώναν με αυγά και είχαμε πάρα πολλά αυγά, τα πήγαινε στην πλατεία να τα πουλήσει. Και το γειτονικό ζευγάρι

επίσης είχε μία μικρή επιχείρηση. Και έτυχε_, (--) μάθανε στη Λιβαδειά ότι κάτι γίνεται στο Δίστομο και οι δυο γυναίκες φώναξαν «Τα παιδιά μας, τα παιδιά μας να γυρίσουν αμέσως». Και έτυχε να συναντήσουν τους Γερμανούς τρία, τέσσερα χιλιόμετρα έξω από το χωριό, μόλις είχαν ξεκινήσει να φύγουν. Και φυσικά τους σκότωσαν όλους και το άλογο το σκότωσαν και τα εμπορεύματα, ό,τι ήτανε_. Βρέθηκε άδειο το κάρο με τα πτώματα, τίποτε άλλο δεν βρέθηκε. Και το_, και το άλογο πεσμένο δίπλα. Όλα τ' άλλα τα 'κάναν πλιάτσικο. Όπως κάνανε συνήθως. [πίνει νερό] (7)Και έτσι το άλλο πρωί, φώναξαν τη γιαγιά μου και μας πήρε απ' το χέρι, έτσι έκανε πάντα, δεν ήθελε να μας προστατέψει σε εισαγωγικά, ήθελε να μάθουμε την αλήθεια. Και πήγαμε εκεί και είδαμε τη μάνα μας και τους άλλους νεκρούς στο κάρο και 'κείνη τη στιγμή καταλάβαμε ότι ήμασταν τελείως ορφανά.

Συνέπειες στα μέλη της οικογένειας

Κι εγώ όσο ήμουνα στο χωριό μέχρι το '46 [1946] που με πήγε ο παππούς μου στο Ζάννιο για να πάω σχολείο, ήμουνα εκεί, αλλά δε θυμάμαι πολλά απ' αυτά τα χρόνια γιατί ήμουνα πολύ άρρωστος. Η μεγάλη η Κονδυλία η ξαδέρφη μου, μου έχει διηγηθεί επανειλημμένα που τη ρώταγα πως ήμουνα εκείνη την εποχή. Δεν ήθελα να τρώω, με φοβόντουσαν ότι θα πεθάνω. Τέλος πάντων με φρόντισαν και επέζησα. Αλλά και στο ορφανοτροφείο που πήγα το '46 [1946] πολύ σύντομα, απ' τον Πειραιά που ήτανε το Ζάννιο με δέκα χιλιάδες ορφανά, αγόρια μόνο, με στείλαν στην Εκάλη που 'χαν ένα παράρτημα για παιδιά που χρειαζόντουσαν ιδιαίτερη φροντίδα. Και εκεί είχα μετρήσει τέσσερις ομάδες σίτισης: οι νορμάλ, οι άλλοι που είχαν μια σχετική διαίτα, οι τρίτοι που θέλανε πραγματικά προσοχή να φάνε αρκετό για να, να δυναμώσουν και η τέταρτη, που ήμουνα κι εγώ και δεν ξέρω πόσοι θα ήμασταν, πάντως σίγουρα όχι δέκα, λιγότεροι από δέκα, που μπορούσαμε να πηγαίνουμε ό,τι ώρα θέλαμε στην κουζίνα και να πούμε «πεινάω, τώρα θέλω κάτι να φάω» και μας περίμεναν οι κυρίες, οι γυναίκες που δούλευαν εκεί με ανοιχτές αγκάλες. Αλλά κι οι μάγειρες έτρεχαν να μας ανοίξουνε τους μεγάλους τεντζερέδες ή τα τηγάνια, να βγάζουνε_ σηκώναν_ τους βλέπεις σηκώναν τα καπάκια και μου δείχνανε τι είναι από δω κι από κει ώσπου να διαλέξω κάτι. Και όταν με βλέπανε πραγματικά ότι παίρνω μια κουταλιά και τρώω, ήταν ενθουσιασμένοι ότι «τρώει κάτι το παιδί, δε θα πεθάνει». Ακόμα και στα εφτά και στα οκτώ. (4) Δεν ήθελα να ζήσω.

: Ναι. Οι αδελφές μου, η Κονδυλία η μικρή έμεινε στο ορφανοτροφείο, δεν ξέρω αν ξέρετε τίποτα από ελληνικά ορφανοτροφεία αλλά είχε_. Δεν είχε μόνο ψυχολογικά προβλήματα όπως εγώ μετά τη σφαγή, αλλά είχε και σωματικά προβλήματα. Δεν την περιποιήθηκαν όπως έπρεπε. Και οι συγγενείς οι άλλοι, οι μεγάλες αδερφές παντρεύτηκαν. Ο παππούς μου πρόλαβε να τις παντρέψει. Η γιαγιά μου πέθανε το '52 [1952], ο παππούς μου το '55 [1955], της μάνας μου οι γονείς. Αλλά μέχρι το '55 [1955] είχε παντρέψει τις δυο μεγάλες κόρες που τις είχε στο σπίτι του στο Δίστομο και είχε κι η καθεμία από ένα παιδί. Εμένα για τους γάμους και τις γέννες με ενημέρωναν με την αλληλογραφία που είχα. Αλλά για το θάνατο τ_, ε εγώ αλληλογραφούσα συνήθως ε τον παππού μου, έγραφα και στη γιαγιά μου και στα ξαδέρφια και στις αδερφές μου γράμματα, αλλά κυρίως με τον παππού μου αλληλογραφούσα. Είχε την_, ήταν ο προστάτης της οικογένειας αυτός και γω προστάτης της δικής μου οικογένειας, από τα τέσσερα. Και έτσι έπρεπε να πάω εγώ όταν έγινα 21, που ήταν 23 και μισό ή Κονδυλία, να πάω να υπογράψω για να βγει απ' το Αμαλίο. Πριν δεν την έβγαζε κανένας έξω. Πήγαινα επισκέψεις, αλλά_. Ήτανε εκεί_, ήτανε ομαδάρχισσα ξέρω 'γω, το ένα το άλλο, αλλά δεν είχε την περιθαλψη ούτε για τα ψυχολογικά της, ούτε για τα άλλα προβλήματα που είχε. Κι έτσι τα τα τραβόλογουσε μέχρι που κατάλαβα εγώ τι γίνεται.

Κι εγώ που να το κατ(αλάβω), στις διακοπές είναι όλα αλλιώς. Ήτανε, εγώ λέω το πιο_, τα πιο πολλά τα πλήρωσε αυτή, η αδερφή μου, απ' όλα, τη σφαγή κι απ' όλα τα κακά που μας έτυχαν....

Επεξεργασία των γεγονότων:

: Να ξεχάστηκε ποτέ. Απλώς ήτανε τελείως διαφορετικά. Αυτό που με απασχολούσε είναι η πιο δύσκολη ερώτηση που κάνουμε συνήθως. Και γι' αυτό δεν καταφέρνουμε να βρούμε απαντήσεις. Ενώ η επιστήμη έμαθε ήδη απ' την αρχαιότητα να μη ρωτάει γιατί, αλλά να ρωτάει πως γίνεται το ένα, πως γίνεται το άλλο. Κι έτσι βρίσκει απαντήσεις για τους κανόνες της φύσης, όχι για τους ανθρώπινους. Αυτό είναι το μεγάλο πρόβλημα. Κι εγώ ρώταγα «Γιατί έγινε όλο αυτό;» αυτό ε απασχολούσε. Πως είναι δυνατόν τα_ να γίνονται τέτοια πράγματα στον κόσμο. Κι αυτό φυσικά, όσο και να διάβαζα και σπούδαζα δεν έβρισκα απαντήσεις. Και η έννοια είναι «γιατί έγινε; τι πρέπει να κάνουμε για να μην ξαναγίνεται, να το αποφύγουμε», Αυτό μ' ενδιέφερε πάντα αλλά ήτανε μια εγκεφαλική πληγή όταν το σκεφτόμουν αυτό. Γι' αυτό προσπαθούσα να μην το σκέφτομαι πολύ συχνά. Αλλά με με ακολουθούσε πάντα. Όσπου άρχισα κι εκεί να διαφοροποιώ λιγάκι την ερώτηση για να υπάρχει και μια ελπίδα, τουλάχιστον σε ορισμένους_ ανθρώπινες παρέες να μπορείς να συζητήσεις που να συμφωνούνε μαζί και να σκέφτονται κι αυτοί πως θα ήτανε ένας κόσμος χωρίς όλα αυτά τα βίαια και απάνθρωπα πράγματα. Και από **που** ξεκινάνε αυτά. Γι' αυτό μίλησα για τον εθνικισμό πριν. Γιατί φυσικά ήταν και η παιδεία μου εκείνη τη_. Κι έτσι χωρίς να μας το διδάσκανε ξεκάθαρα, έβλεπες ότι ο εθνικισμός είναι μια μεγάλη πλη_ πληγή της ανθρωπότητας. (-) Παντού.

Η δικαστική διαμάχη με τις τρεις του αδελφές

Η δικαστική περιπέτεια έχει δύο κλάδους. Την ελληνική και τη γερμανική. Δηλαδή, τη δίκη που έκανε ο Γιάννης Σταμούλης στην Ελλάδα, τις δίκες μάλλον. Και τις δίκες που έκανα εγώ στη Γερμανία. Βέβαια σε προσωπικό επίπεδο, γιατί αυτό το είχαμε συζητήσει για να είναι πρωτοποριακό, άμα_ η πιθανότητα πολύ μικρή, παρ' όλο που πολλοί δικηγόροι και και δικοί μου δικηγόροι λέγανε ότι είναι φίφτι φίφτι (50-50), δεν ξέρω αν το πίστευαν, μπορεί και να το πίστευαν γιατί κι αυτοί δε_. Ήταν πρωτοποριακό, δεν ξέρανε πως θα αντιδρούσαν τα δικαστήρια. Δηλαδή δε, μετά το ξέρανε και το ήξερα κι εγώ ότι είναι τόσο πολιτικοποιημένα τα δικαστήρια που δεν παίρνουν άλλη απόφαση παρά αυτό που θέλει η κυβέρνηση. Αυτό γίνεται στη Γερμανία. Δηλαδή ό,τι ήταν **πάντα** στη Γερμανία. Το [γερμανικά] *Fürstendiener* όπως λένε οι νέοι υπάλληλοι: Ανεξάρτητα τι έχουν σπουδάσει και τι έχουν ορκιστεί σαν γιατροί, σαν δικαστές, κάνουν αυτό που διατάζει, και χωρίς να το διατάζει η κυβέρνηση.

Η απήχηση στο ευρύτερο κοινό

: Ναι, ναι, [γερμανικά] *was ist gehört* είναι το, το θέμα. Και το είδα δηλαδή ότι_. Και οι φίλοι μου που με βόηθησαν, βρίσκαν τους δικηγόρους και αυτά στο, στη Βρέμη κυρίως. Αλλά και στο Αμβούργο και αλλού, οργάνωναν κι αυτοί πολλά συνέδρια και στο πανεπιστήμιο τους και συζητήσεις. Ε, ήτανε μια μηδαμι_, τότε δεν το συνειδητοποιούσα, γιατί εγώ ασχολούμουνα μ' αυτό ήταν όλος ο κόσμος που ερχόταν με ενδιαφέρον. Αλλά στην ουσία ήτανε μια μηδαμινή, του του του χιλιοστού, όχι του εκατοστού του πληθυσμού. Γέμιζε η αίθουσα, ερχόντουσαν, υπήρχε ενδιαφέρον, αλλά ήταν η μεγάλη **εξαιρέση**. Κι επειδή ήταν τόσο σπάνιο **τρέχανε** αυτοί οι λίγοι να να παραβρεθούνε, να προσφέρουνε, ν' ακούσουνε, να συζητήσουμε. Αλλά για το κράτος, για το λαό ήτανε ούτε μια σταγόνα στον ωκεανό. Πολύ λιγότερο

Παραπομπή στη συνέντευξη:

Argyris Sfountouris, Interview mog041, 22.09.2016, Interview-Archiv "Erinnerungen an die Okkupation in Griechenland", archive.occupation-memories.org, DOI: 10.17169/mog.mog041

Förderer und Partner:

